

Projekts (1. variants)

[Datums]
Rīgā

Noteikumi Nr. _____

Fonda kopējā riska un riska darījumu apmēra ar darījumu partneri aprēķināšanas noteikumi

Izdoti saskaņā ar
Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma
66. panta 8.¹ daļu un 78. panta septīto daļu

1. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka ieguldījumu fonda (turpmāk – fonds) kopējā riska, riska darījumu apmēra ar darījumu partneri un darījumu koncentrācijas riska apmēra ar vienu emitentu vai darījumu partneri aprēķināšanas kārtību.

2. Noteikumos lietotie termini:

2.1. barjeras iespējas līgums – iespējas līgums, kurā papildus līgumā fiksētajai cenai ir ietverti specifiski nosacījumi par barjeras vai impulsa sliekšņa līmeni. Ja iespējas līguma termiņa laikā līguma bāzes aktīvs skar barjeru, iespējas līgumā paredzētas noteiktas sekas (piemēram, iespējas līguma aktivizēšana vai neitralizēšana), kuras ir atkarīgas no barjeras iespējas līguma veida;

2.2. darījumu koncentrācijas risks – iespējamo zaudējumu apmērs no darījumiem, ko veido fonda ieguldījumi pārvedamos vērtspapīros un naudas tirgus instrumentos, fonda noguldījumi un darījumi ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem (turpmāk – AF instrumenti), kuru emitents vai garantētājs, noguldījuma piesaistītājs vai darījuma otra puse ir viena un tā pati persona. Vienā grupā ietilpstošas komercsabiedrības uzskata par vienu personu;

2.3. dispersijas mijmaiņas līgums – līgums, kas ļauj tirgot bāzes aktīva, tāda kā valūtas kurss, procentu likme vai finanšu indekss, svārstīgumu, kas kāpināts kvadrātā (dispersiju);

2.4. gadījuma risks – risks, ka finanšu instrumenta vērtība pēkšņi vai negaidīti mainās, salīdzinot ar tirgu kopumā, un vērtības pārmaiņas ievērojami pārsniedz parasto vērtības svārstību amplitūdu. Gadījuma risks ir saistīts ar kādu konkrētu vērtspapīru emitentu, tai skaitā procentu likmju izmaiņu risku parāda vērtspapīriem vai risku, ka kapitāla vērtspapīru cenas būtiski mainīsies vai strauji svārstīsies;

2.5. garantijas iespējas līgums – tiesības vērtspapīru, kas parasti tiek emitēti vienlaicīgi ar obligācijām vai priekšrocību akcijām, turētājam uz noteiktu vai nenoteiktu laiku nopirkt noteiktu vērtspapīru daudzumu par noteiktu cenu, kas parasti pārsniedz emisijas brīdī esošo tirgus cenu. Ja vērtspapīra cena pārsniedz līgumā noteikto garantijas īstenošanas cenu (noteikto pirkšanas cenu), investors var pirkt vērtspapīru par garantijas īstenošanas cenu un pārdot to ar peļņu. Pretējā gadījumā garantijas termiņš beidzas vai garantiju neizmanto;

- 2.6. idiosinkrātiskais risks – risks, ka finanšu instrumenta vērtība mainās vairāk vai mazāk nekā tirgus kopumā, bet ne pēkšņi vai negaidīti;
- 2.7. riska darījumu apmērs ar darījumu partneri – iespējamo zaudējumu apmērs darījumos ar regulētā tirgū netirgotiem AF instrumentiem, ja darījumu partneris pārtrauks pildīt savas saistības;
- 2.8. specifiskais tirgus risks – risks, kas aptver idiosinkrātisko risku un gadījuma risku;
- 2.9. sviras finansējums – darījumi ar AF instrumentiem un finanšu instrumentiem, kuros ietverti AF instrumenti, kā arī darījumi fonda ieguldījumu portfeļa efektīvas vadības nodrošināšanai, kuru rezultātā tiek palielināts fonda riska darījumu apmērs;
- 2.10. tiesību iespējas līgums – komercsabiedrības akcionāru tiesības parakstīties uz jauna laidiena parastajām akcijām pirms to publiskā piedāvājuma izteikšanas;
- 2.11. vispārējais tirgus risks – risks, ka vērtspapīra cena mainīsies tādu faktoru dēļ, kas ir saistīti ar procentu likmju izmaiņām (parāda vērtspapīru gadījumā) vai ar plašām izmaiņām kapitāla tirgū (kapitāla vērtspapīru gadījumā), kuras nav saistītas ar kādu konkrētu vērtspapīru emitentu.

3. Noteikumi ir saistoši Latvijas Republikā reģistrētai ieguldījumu pārvaldes sabiedrībai (turpmāk – sabiedrība), aprēķinot fonda kopējā riska apmēru, riska darījumu apmēru ar darījumu partneri un darījumu koncentrācijas riska apmēru.

2. Fonda kopējā riska aprēķināšana

4. Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 66. panta septītajā daļā minēto fonda kopējo risku sabiedrība aprēķina saskaņā ar vienu no šādām metodēm:

4.1. kā fonda ieguldījumu portfelī esošo AF instrumentu, tai skaitā finanšu instrumentos ietverto AF instrumentu, un darījumu fonda ieguldījumu portfeļa efektīvas vadības nodrošināšanai riska vērtību kopsummā, kas noteikta saskaņā ar saistību metodi, ievērojot šo noteikumu 3. nodaļā noteiktās prasības, un kas nedrīkst pārsniegt fonda neto aktīvu vērtību;

4.2. kā fonda ieguldījumu portfeļa tirgus risku, mērot maksimāli iespējamo zaudējumu apmēru, kas izriet no fonda ieguldījumu portfeļa tirgus riska, ar noteiktu ticamības intervālu, noteiktā laika periodā saskaņā ar riskam pakļautās vērtības (turpmāk – RP vērtība) metodi, ievērojot šo noteikumu 4. nodaļā noteiktās prasības.

5. Fonda kopējā riska noteikšanai saskaņā ar RP vērtības metodi sabiedrība drīkst izmantot relatīvās RP vērtības metodi vai absolūtās RP vērtības metodi, ievērojot šo noteikumu 4. nodaļā noteiktās kvantitatīvās un kvalitatīvās prasības attiecīgās metodes izmantošanai. Izvēlēto metodi (relatīvās vai absolūtās RP vērtības) turpmāk lieto konsekventi.

6. Sabiedrība izvērtē, kura no metodēm (saistību vai RP vērtības metode un, ja RP vērtības metode, tad absolūtās vai relatīvās RP vērtības) kopējā riska aprēķināšanai ir piemērota attiecīgā fonda riska profilam, ņemot vērā ieguldījumu politiku, ieguldījumu stratēģiju, izmantoto AF instrumentu veidus un sarežģītību, kā arī AF instrumentu darījumu īpatsvaru fonda ieguldījumu portfelī, veic pašnovērtējumu un, pamatojoties uz to, pieņem lēmumu par metodes izvēli. Sabiedrība dokumentē lēmumu un tā pamatojumu, kurā norāda visus apsvērumus attiecīgās metodes izvēlei. Izvēlēto metodi norāda fonda prospektā.

7. Sabiedrība drīkst sākt RP vērtības metodes izmantošanu fonda kopējā riska noteikšanai 30 dienas pēc šo noteikumu 4.10. apakšnodaļā minētās informācijas iesniegšanas Latvijas Bankai, ja Latvijas Banka šajā laikā nav pieprasījusi sabiedrībai precizēt, papildināt vai veikt uzlabojumus iesniegtajā dokumentācijā.

8. Fonda kopējā riska aprēķināšanai sabiedrība izmanto RP vērtības metodes atbilstoši šo noteikumu 4. nodaļas prasībām, ja kopējā riska aprēķina metodes izvēles pašnovērtējums liecina, ka:

8.1. fonds izmantos sarežģītas ieguldījumu stratēģijas, kas veidos vairāk nekā nenožīmīgu ieguldījumu politikas daļu;

8.2. nestandarta (*exotic*) AF instrumentu darījumu riska apmērs būs vairāk nekā nenožīmīgs;

8.3. saskaņā ar saistību metodes aprēķinātais kopējais risks pienācīgi neatspoguļos fonda ieguldījumu portfeļa tirgus risku.

9. Izmantojot absolūtās RP vērtības metodes, aprēķinātā RP vērtība nedrīkst būt lielāka par 20 procentiem no fonda neto aktīvu vērtības.

10. Izmantojot relatīvās RP vērtības metodes, ieguldījumu portfeļa RP vērtība nedrīkst pārsniegt atsauces ieguldījumu portfeļa, kas minēts šo noteikumu 4.1. apakšnodaļā, RP vērtību vairāk kā divas reizes.

11. Fonda kopējo risku sabiedrība aprēķina vismaz reizi dienā un, ņemot vērā fonda ieguldījumu stratēģiju, izvērtē nepieciešamību veikt vairākkārtējus aprēķinus dienas laikā, lai nodrošinātu fonda kopējā riska ierobežojuma nepārtrauktu ievērošanu.

3. Saistību metodes izmantošana fonda kopējā riska noteikšanai

3.1. Vispārīgās prasības

12. Izmantojot saistību metodes fonda kopējā riska aprēķināšanai, sabiedrība piemēro šajā nodaļā aprakstīto metodoloģiju visām AF instrumentu darījumu pozīcijām, tai skaitā pārvedamos vērtspapīros un naudas tirgus instrumentos ietvertajiem AF instrumentiem, neatkarīgi no tā, vai darījumi noslēgti ar mērķi gūt peļņu saskaņā ar fonda ieguldījumu politiku, riska ierobežošanai vai efektīvai fonda ieguldījumu portfeļa vadībai, un neatkarīgi no tā, vai AF instrumenta uzskaites vērtība ir pozitīva vai negatīva.

13. Aprēķinot fonda kopējā riska apmēru, sabiedrība drīkst ņemt vērā savstarpējā ieskaita un riska ierobežošanas pasākumus atbilstoši šo noteikumu 3.5. apakšnodaļā noteiktajām prasībām ar nosacījumu, ka minēto pasākumu piemērošanas rezultātā attiecīgā riska darījuma apmērs tiek nepārprotami samazināts un tiek ievēroti acīmredzami un būtiski riski.

14. Ja AF instrumentu izmantošana nerada fondam papildu risku, to drīkst neiekļaut fonda kopējā riska aprēķinā, izmantojot saistību metodes, ar nosacījumu, ka tiek ņemtas vērā šo noteikumu 3.7. apakšnodaļā noteiktās prasības.

15. Fonda kopējā riska aprēķinā saskaņā ar saistību metodes neiekļauj uz fonda rēķina ņemtus aizņēmumus, kuru termiņš nepārsniedz trīs mēnešus.

3.2. Riska vērtības noteikšana standarta AF instrumentiem

16. Saistību metodes piemērošana standarta AF instrumentu riska vērtības noteikšanai ļauj šo vērtību pielīdzināt attiecīgā bāzes aktīva tirgus vērtībai. To var aizstāt ar nosacīto vērtību vai regulētā tirgū tirgota nākotnes līguma cenu, ja šāda pieeja ir konservatīvāka. Attiecībā uz nestandarta AF instrumentiem, kad nav iespējams to riska vērtību noteikt kā ekvivalenta bāzes aktīva tirgus vērtību vai nosacīto vērtību, izmanto alternatīvu pieeju saskaņā ar šo noteikumu 3.4. apakšnodaļā minēto, ar nosacījumu, ka šādu AF instrumentu īpatsvars fonda ieguldījumu portfelī ir nenožīmīgs.

17. Sabiedrība aprēķina fonda kopējo risku saskaņā ar saistību metodi, ievērojot šādas prasības:

17.1. aprēķina riska vērtību katram atsevišķam AF instrumentam, katram ietvertajam AF instrumentam un darījumam fonda ieguldījumu portfeļa efektīvas vadības nodrošināšanai;

17.2. atbilstoši šo noteikumu 3.5. apakšnodaļai identificē savstarpējā ieskaita un riska ierobežošanas pasākumu piemērošanas iespējas, lai aprēķinātu neto jeb tīro riska vērtību pēc savstarpējā ieskaita un riska ierobežošanas pasākumu piemērošanas, ņemot vērā, ka:
 17.2.1. bruto riska vērtība ir vienāda ar katra atsevišķā AF instrumenta, tai skaitā ietverto AF instrumentu, riska vērtību pēc savstarpējā ieskaita pasākumu piemērošanas summu;
 17.2.2. fonda ieguldījumu portfelī esoša finanšu aktīva tirgus vērtību drīkst izmantot, lai samazinātu AF instrumentu bruto riska vērtību, ievērojot šo noteikumu 3.5. apakšnodaļā noteiktās prasības;

17.2.3. saskaņā ar šo noteikumu 17.2.2. apakšpunktu koriģētā bruto riska vērtība, kas izteikta absolūtos skaitļos, veido neto riska vērtību;

17.3. aprēķina kopējo riska apmēru, ko veido šādu komponentu summa:

17.3.1. katra AF instrumenta, kam nav piemēroti savstarpējā ieskaita vai riska ierobežošanas pasākumi, riska vērtība, kas izteikta absolūtos skaitļos;

17.3.2. AF instrumentu neto riska vērtība, kas izteikta absolūtos skaitļos;

17.3.3. atbilstoši šo noteikumu 3.6. apakšnodaļai aprēķinātā katra darījuma fonda ieguldījumu portfeļa efektīvas vadības nodrošināšanai riska vērtība.

18. Bruto un neto riska vērtības aprēķina pamatā ir AF instrumenta pozīcijas precīza konvertēšana šā AF instrumenta bāzes aktīva tirgus vērtībā.

19. Katra AF instrumenta riska vērtību un katra darījuma fonda ieguldījumu portfeļa efektīvas vadības nodrošināšanai riska vērtību konvertē fonda valūtā, izmantojot tās dienas, kurā tiek veikts aprēķins, kursu.

20. Ja valūtas AF instrumenta darījumā neviena no iesaistītajām valūtām nav fonda valūta, aprēķinot AF instrumenta riska vērtību, ņem vērā riska vērtību, kas izriet no abu valūtu konvertēšanas fonda valūtā.

21. Riska vērtību regulētā tirgū tirgotam nākotnes līgumam nosaka šādi:

21.1. obligāciju nākotnes līgumiem – līgumu skaitu reizina ar nosacīto līguma apjomu un vislētāk piegādājamās atsaucēs obligācijas tirgus cenu;

21.2. procentu likmes nākotnes līgumiem – līgumu skaitu reizina ar nosacīto līguma apjomu;

21.3. valūtas nākotnes līgumiem – līgumu skaitu reizina ar nosacīto līguma apjomu;

21.4. kapitāla vērtspapīru nākotnes līgumiem – līgumu skaitu reizina ar nosacīto līguma apjomu un attiecīgā bāzes aktīva tirgus cenu;

21.5. indeksu nākotnes līgumiem – līgumu skaitu reizina ar nosacīto līguma apjomu un attiecīgā indeksa vērtību.

22. Riska vērtību tradicionāliem (*plain vanilla*) iespējas līgumiem (pirktie vai pārdotie pārdošanas iespējas un pirkšanas iespējas līgumi) nosaka šādi:

22.1. obligāciju iespējas līgumiem – nosacīto līguma vērtību reizina ar atsaucēs bāzes aktīva obligācijas tirgus vērtību un delta koeficientu, kas parāda, kādā mērā mainās iespējas līguma vērtība, mainoties bāzes aktīva cenai (turpmāk – delta koeficients);

22.2. kapitāla vērtspapīru iespējas līgumiem – līgumu skaitu reizina ar nosacīto līguma apjomu, attiecīgā bāzes aktīva tirgus vērtību un delta koeficientu;

22.3. procentu likmju iespējas līgumiem un valūtu iespējas līgumiem – nosacīto līguma vērtību reizina ar delta koeficientu;

- 22.4. indeksu iespējas līgumiem – līgumu skaitu reizina ar nosacīto līguma vērtību, attiecīgā indeksa vērtību un delta koeficientu;
- 22.5. nākotnes līgumu iespējas līgumiem – līgumu skaitu reizina ar nosacīto līguma vērtību, attiecīgā bāzes aktīva tirgus vērtību un delta koeficientu;
- 22.6. mijmaiņas darījumu iespējas līgumiem (*plain vanilla swaptions*) – attiecīgā mijmaiņas darījuma riska vērtību reizina ar delta koeficientu;
- 22.7. garantijas iespējas un tiesību iespējas līgumiem – akciju vai obligāciju skaitu reizina ar attiecīgā bāzes aktīva tirgus vērtību un delta koeficientu.

23. Riska vērtību mijmaiņas līgumiem nosaka šādi:

- 23.1. tradicionāliem fiksētās vai mainīgās likmes procentu likmes (*plain vanilla fixed or floating rate interest rate*) un inflācijas mijmaiņas līgumiem tā ir bāzes aktīva tirgus vērtība (drīkst izmantot arī līguma fiksētās procentu likmes daļas nosacīto pamatvērtību);
- 23.2. valūtas mijmaiņas līgumiem tā ir nosacītā vērtība vai nosacīto vērtību (katrai valūtai) summa, ja darījumā iesaistītās valūtas nav fonda valūta;
- 23.3. starpvalūtu procentu mijmaiņas līgumiem tā ir nosacītā vērtība vai nosacīto vērtību (katrai valūtai) summa, ja darījumā iesaistītās valūtas nav fonda valūta;
- 23.4. kopējā ienesīguma līmeņa mijmaiņas līgumiem tā ir atsauces bāzes aktīva (aktīvu) tirgus vērtība. Kopējā ienesīguma līmeņa mijmaiņas līgums ir divpusējs līgums starp kopējā ienesīguma maksātāju un kopējā ienesīguma saņēmēju, saskaņā ar kuru kopējā ienesīguma maksātājs maksā kopējo ienesīgumu no līgumā minētā atsauces aktīva un no kopējā ienesīguma saņēmēja saņem maksājumu, kas faktiski ir mainīgās likmes (piemēram, LIBOR) un starpības summa;
- 23.5. nestandarta kopējā ienesīguma līmeņa mijmaiņas līgumiem tā ir atsauces bāzes aktīvu, kas veido maksājamās un saņemamās summas pamatā esošo ienesīguma aprēķinu, tirgus vērtību summa. Nestandarta kopējā ienesīguma līmeņa mijmaiņas līgums ir kopējā ienesīguma līmeņa mijmaiņas līgums, kurā mainīgās likmes maksājuma vietā paredzēts veikt fiksētas likmes maksājumu vai maksājumu, kas balstīts uz cita atsauces aktīva kopējo ienesīgumu;
- 23.6. vienkāršiem kredītsaistību nepildīšanas mijmaiņas līgumiem (*single name credit default swap*):
- 23.6.1. aizsardzības pārdevējam tā ir lielākā no šādām vērtībām – atsauces bāzes aktīva tirgus vērtība vai kredītsaistību nepildīšanas mijmaiņas līguma nosacītā vērtība;
- 23.6.2. aizsardzības pircējam tā ir atsauces bāzes aktīva tirgus vērtība;
- 23.7. finanšu līgumiem par starpību tā ir akciju vai obligāciju vērtspapīru skaita reizinājums ar bāzes aktīva tirgus vērtību.

24. Riska vērtību regulētā tirgū netirgotiem nākotnes līgumiem nosaka šādi:

- 24.1. valūtas nākotnes līgumiem tā ir nosacītā vērtība vai nosacīto vērtību (katrai valūtai) summa, ja darījumā iesaistītās valūtas nav fonda valūta;
- 24.2. procentu nākotnes līgumiem tā ir nosacītā vērtība.

3.3. Riska vērtības noteikšana pārvedamos vērtspapīros un naudas tirgus instrumentos ietvertajiem AF instrumentiem

25. Finanšu instrumentos ietverto AF instrumentu riska vērtību nosaka šādi:

- 25.1. konvertējamajām obligācijām atsauces akciju skaitu reizina ar bāzes akciju tirgus vērtību un delta koeficientu;
- 25.2. ar kredītrisku saistītajām parādzīmēm tā ir atsauces bāzes aktīva (aktīvu) tirgus vērtība;
- 25.3. daļēji apmaksātiem vērtspapīriem (vērtspapīriem, par kuriem nesamaksāto summu maksā tad, kad to nosaka vērtspapīra emitents) akciju vai obligāciju skaitu reizina ar atsauces bāzes aktīva tirgus vērtību;

25.4. garantijas iespējas un tiesību iespējas līgumiem akciju vai obligāciju skaitu reizina ar atsauces bāzes aktīva tirgus vērtību un delta koeficientu.

3.4. Riska vērtības noteikšana nestandarta AF instrumentiem

26. Riska vērtību saskaņā ar saistību metodi turpmāk minētajiem AF instrumentiem nosaka šādi:

26.1. dispersijas mijmaiņas līgumam saskaņā ar tirgus praksi līgumā fiksēto (norunas) cenu un dispersijas nosacīto vērtību izsaka kā svārstīgumu, tādējādi:

$$\text{dispersijas nosacītā vērtība} = \frac{\text{vega nosacītā vērtība}}{2 \times \text{fiksētā cena}}$$

Vega nosacītā vērtība parāda teorētiski iespējamo peļņas vai zaudējumu apmēru, ko rada svārstīguma izmaiņas 1 procenta apmērā.

Tā kā realizētais svārstīgums nevar būt mazāks par nulli, garās pozīcijas mijmaiņas līgumam ir zināms maksimālais iespējamais zaudējumu apmērs. Īsās pozīcijas mijmaiņas līgumiem maksimālo iespējamo zaudējumu apmēru bieži ierobežo, nosakot svārstīguma augstāko robežu. Ja šāda nosacījuma nav, īsās pozīcijas mijmaiņas līguma potenciālie zaudējumi nav ierobežoti.

Konvertācijas metodoloģija, ko izmanto konkrētam līgumam laikā t , ir:

dispersijas nosacītās vērtības reizinājums ar (pašreizējo) dispersiju _{t} (ja nav paredzēta svārstīguma augstākā robeža);

dispersijas nosacītās vērtības reizinājums ar mazāko no šādiem lielumiem – (pašreizējo) dispersiju _{t} vai svārstīguma augstāko robežlielumu, kas kāpināts kvadrātā (ja ir paredzēta svārstīguma augstākā robeža),

kur: (pašreizējā) dispersija _{t} ir realizētā un implicētā svārstīguma, kas kāpināts kvadrātā, funkcija, tas ir:

$$(\text{pašreizējā}) \text{ dispersija}_t = \frac{t}{T} \times \text{realizētais svārstīgums } (0,t)^2 + \frac{T-t}{T} \times \text{implicētais svārstīgums } (t,T)^2;$$

26.2. svārstīguma mijmaiņas līgumiem pēc analogijas ar dispersijas mijmaiņas līgumiem riska vērtību nosaka, vega nosacīto vērtību reizinot ar (pašreizējo) svārstīgumu _{t} , ja līgumā nav paredzēta svārstīguma augstākā robeža. Riska vērtību svārstīguma mijmaiņas līgumiem, kuros paredzēta svārstīguma augstākā robeža, nosaka, vega nosacīto vērtību reizinot ar mazāko no šādiem lielumiem – (pašreizējo) svārstīgumu _{t} vai svārstīguma augstāko robežlielumu, kur (pašreizējais) svārstīgums _{t} ir realizētā un implicētā svārstīguma funkcija;

26.3. barjeras iespējas līgumam līgumu skaitu reizina ar nosacīto līguma apjomu, bāzes aktīva tirgus vērtību un maksimālo delta koeficientu. Maksimālais delta koeficients ir vienāds ar augstāko (ja tā ir pozitīva) vai zemāko (ja tā ir negatīva) vērtību, kādu iespējas līguma delta koeficients var sasniegt, ņemot vērā visus iespējamus tirgus scenārijus.

3.5. Savstarpējā ieskaita un riska ierobežošanas pasākumi

27. Fonda kopējā riska apmēru drīkst samazināt, iegūstot neto riska vērtību, kuru nosaka, ņemot vērā savstarpējā ieskaita un riska ierobežošanas pasākumus, kas noteikti šajā apakšnodaļā, un sabiedrības izstrādāto procedūru minēto pasākumu piemērošanai.

28. Savstarpējā ieskaita pasākumi ir tirdzniecības darījumu kombinācijas ar AF instrumentiem vai fonda ieguldījumu portfeli esošajiem pārvedamiem vērtspapīriem, kas attiecas uz vienu un to pašu bāzes aktīvu, neatkarīgi no AF instrumentu līguma izpildes dienas, nodrošinot, ka vienīgais darījuma līguma noslēgšanas mērķis ir novērst ar attiecīgajiem instrumentiem saistīto risku.

29. AF instrumentu pretējās pozīcijas drīkst savstarpēji ieskaitīt, ja ir nodrošināts, ka abiem instrumentiem ir viens un tas pats bāzes aktīvs neatkarīgi no līguma izpildes dienas.

30. AF instrumenta un fonda ieguldījumu portfeli esoša attiecīgā finanšu instrumenta pretējās pozīcijas drīkst savstarpēji ieskaitīt, ja AF instrumenta bāzes aktīvs ir tas pats finanšu instruments (pārvedams vērtspapīrs, naudas tirgus instruments vai ieguldījumu fonda apliecība).

31. Riska ierobežošanas pasākumi ir tirdzniecības darījumu kombinācijas ar AF instrumentiem vai fonda ieguldījumu portfeli esošajiem pārvedamiem vērtspapīriem, nodrošinot, ka vienīgais darījuma līguma noslēgšanas mērķis ir kompensēt riskus, kas saistīti ar šo AF instrumentu vai attiecīgo finanšu instrumentu pozīcijām. Darījumos izmantoto finanšu instrumentu bāzes aktīvi drīkst būt dažādi.

32. Riska ierobežošanas pasākumus drīkst ņemt vērā vienīgi tad, ja tie kompensē ar attiecīgajiem aktīviem saistītos riskus un atbilst visiem turpmāk minētajiem kritērijiem:

32.1. sabiedrība var pierādīt, ka riska ierobežošanas pasākumi ir efektīvi fonda līmenī;

32.2. ir novērtēti ar AF instrumentiem saistītie riski, tas ir, vispārējais tirgus risks un, ja pastāv, specifiskais tirgus risks;

32.3. riska ierobežošanas pasākumi attiecas uz vienu un to pašu finanšu aktīvu veidu;

32.4. riska ierobežošanas pasākumi ir efektīvi arī sarežģītos tirgus apstākļos.

33. Ieguldījumu stratēģijas, kas tiek īstenotas ar mērķi panākt lielāku ienesīgumu, neuzskata par riska ierobežošanas pasākumiem.

34. AF instrumenti, kurus izmanto fonda ieguldījumu portfeli esošo valūtu kursu svārstību riska ierobežošanai un kuri nerada papildu risku, uzskatāmi par riska ierobežošanas pasākumu, kas nepalielina kopējā riska apmēru.

35. Sabiedrība nedrīkst savstarpējā ieskaita un riska ierobežošanas pasākumu izmantošanas rezultātā nepamatoti samazināt fonda kopējā riska apmēru, ja savstarpējā ieskaita un riska ierobežošanas pasākumu izmantošanas rezultātā AF instrumenta riska vērtība, kas aprēķināta, izmantojot saistību metodi, ir mazāka nekā AF instrumenta riska vērtība, kas aprēķināta, precīzi ņemot vērā līguma nosacījumus.

3.6. Darījumi fonda ieguldījumu portfeļa efektīvas vadības nodrošināšanai

36. Ja fonda prospektā ieguldījumu portfeļa efektīvas vadības nolūkā ir paredzēti un tiek izmantoti aktīvu pārdošanas ar atpirkšanu darījumi vai darījumi, kad fonds aizdod vērtspapīrus pret atbilstošu nodrošinājumu ar nosacījumu, ka aizņēmējs atdos atpakaļ līdzvērtīgus vērtspapīrus noteiktā datumā nākotnē vai tad, kad to pieprasīs fonds (turpmāk – vērtspapīru aizdevuma darījumi), un saņemtā nauda vai nodrošinājums tiek atkārtoti ieguldīts, palielinot sviras finansējumu (fonda riska darījumu apmēru), šo darījumu riska vērtību ņem vērā, nosakot fonda kopējo risku.

37. Noslēgtā aktīvu pārdošanas ar atpirkšanu darījuma vai vērtspapīru aizdevuma darījuma riska vērtība ir saņemtās naudas apmērs vai nodrošinājumā saņemtā finanšu instrumenta tirgus vērtība, ja saņemtā nauda vai nodrošinājums tiek turpmāk ieguldīts finanšu aktīvos, kuru ienesīgums pārsniedz ienesīgumu, ko nodrošina ieguldījums augstas kvalitātes valsts emitētajās īstermiņa obligācijās, kuru dzēšanas termiņš nepārsniedz trīs mēnešus (turpmāk – bezriskā ienesīgums).

38. Darījumu, kad saņemto nodrošinājumu turpmāk izmanto citā pārdošanas ar atpirkšanu darījumā vai vērtspapīru aizdevuma darījumā, ietver fonda kopējā riska aprēķinā, ievērojot šo noteikumu 37. punktā noteikto kārtību.

39. Fonda kopējā riska aprēķinā neiekļauj noslēgtā aktīvu pirkšanas ar atpārdošanu darījuma rezultātā saņemtos vērtspapīrus, ja tie turpmāk netiek izmantoti aktīvu pārdošanas ar atpirkšanu darījumā vai vērtspapīru aizdevuma darījumā.

3.7. Fonda kopējā riska aprēķinā neiekļaujamie AF instrumenti

40. Bāzes aktīva riska vērtību drīkst neiekļaut fonda kopējā riska aprēķinā saskaņā ar saistību metodi, ja AF instrumentu izmantošana nerada papildu risku fondam un tiek ievēroti visi turpmāk minētie kritēriji:

40.1. darījuma rezultātā fonda ieguldījumu portfelī esošo finanšu aktīvu ienesīgums tiek apmainīts pret citu atsauces finanšu aktīvu ienesīgumu;

40.2. AF instruments pilnībā kompensē darījumā iesaistīto fonda ieguldījumu portfelī esošo finanšu aktīvu tirgus risku tādā veidā, ka šo aktīvu vērtības svārstības neietekmē fonda ienesīgumu;

40.3. līgumā nav paredzētas ne citas papildu izvēles iespējas, ne nosacījumi, kas rada sviras finansējumu vai citus riskus papildus tiem, kuri saistīti ar atsauces finanšu aktīvu turēšanu.

41. Fonda kopējā riska aprēķinā drīkst neiekļaut AF instrumentu, ja ir ievērotas abas turpmāk minētās prasības:

41.1. fonda ieguldījums bezriskā aktīvos un darījums ar AF instrumentu ir kombinēts tādā veidā, ka nodrošina līdzvērtību ar tiešu ieguldījumu attiecīgajā bāzes aktīvā. Par bezriskā aktīviem uzskata ieguldījumus aktīvos, kuri nodrošina bezriskā ienesīgumu;

41.2. līgumā nav paredzēti nosacījumi, kas rada papildu risku, sviras finansējumu vai tirgus risku.

3.8. Saistību metodes piemērošana noteikta veida strukturētajiem fondiem

42. Strukturēts fonds ir fonds, kurš atbilst visiem turpmāk minētajiem kritērijiem:

42.1. fonda ieguldījumu portfelis netiek aktīvi pārvaldīts un ir strukturēts tā, lai noteiktā termiņā sasniegtu fonda ieguldītājiem iepriekš noteikto izmaksājamo peļņu (*pre-defined payoff*), un fonda līdzekļi nepārtraukti ir ieguldīti aktīvos, kas nodrošina iepriekš noteiktās peļņas sasniegšanu;

42.2. fonda ieguldījumi tiek veikti saskaņā ar sabiedrības noteiktu formulu un fonda ieguldītājiem iepriekš noteikto izmaksājamo peļņu var sadalīt vairākos atsevišķos scenārijos (ar attiecīgu peļņas shēmu katrā), kas pakļauti ieguldījumu portfelī esošo aktīvu vērtības izmaiņām un kas piedāvā fonda ieguldītājiem izmaksāt atšķirīgus peļņas maksājumus;

42.3. jebkurā brīdī visā fondam noteiktā darbības cikla laikā fonda ieguldītājam tiek piemērota tikai viena veida izmaksājamās peļņas shēma;

42.4. katrā atsevišķā scenārijā fonda kopējā riska aprēķināšanai tiek piemērota saistību metode, ņemot vērā šajos noteikumos noteiktās prasības;

42.5. fonda darbības termiņš nepārsniedz deviņus gadus;

42.6. fonds pārtrauc ieguldījumu apliecību emisiju pēc sākotnējā ieguldījumu apliecību izvietojuma termiņa beigām;

42.7. maksimālais apmērs, ko iespējams zaudēt brīdī, kad fonda ieguldītājiem izmaksājamās peļņas shēma tiek mainīta pret citu, nepārsniedz 100 procentus no sākotnējā ieguldījuma vērtības;

42.8. atsevišķa fonda ieguldījumu portfelī esošā aktīva ienesīguma ietekme uz izmaksājamās peļņas shēmu scenārija maiņas gadījumā atbilst Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumā noteiktajiem ieguldījumu ierobežojumiem. Atsevišķa aktīva ietekmi nosaka kā šā aktīva uzskaites vērtības īpatsvaru fonda sākotnējā vērtībā.

43. Strukturētā fonda kopējo risku sabiedrība aprēķina saskaņā ar saistību metodi, ņemot vērā šādus nosacījumus:

43.1. saskaņā ar sabiedrības noteikto formulu īstenotā fonda ieguldījumu stratēģija katru iepriekš noteiktās peļņas izmaksu iedala atsevišķos izmaksājamās peļņas scenārijos;

43.2. sabiedrība izvērtē, vai katra scenārija ietvaros īstenotie darījumi ar AF instrumentiem ir iekļaujami fonda kopējā riska aprēķinā vai arī tos drīkst neiekļaut saskaņā ar šo noteikumu 3.7. apakšnodaļā noteiktajām prasībām;

43.3. katrā scenārijā aprēķinātais kopējais risks nedrīkst pārsniegt 100 procentus no neto aktīvu vērtības.

4. RP vērtības metodes izmantošana fonda kopējā riska noteikšanai

4.1. Vispārīgās prasības

44. RP vērtības metodi izmanto, lai izmērītu maksimāli iespējamo zaudējumu apmēru, kas izriet no fonda ieguldījumu portfeļa tirgus riska, ar noteiktu ticamības intervālu (varbūtību), noteiktā laika periodā, parastos (nesaspringtos) tirgus apstākļos.

45. Fonda kopējā riska apmēra noteikšana, izmantojot RP vērtības metodi, aptver visas fonda ieguldījumu portfelī esošās pozīcijas.

46. Sabiedrība atbilstoši definētajam fonda riska profilam nosaka fonda maksimālo RP vērtības limitu.

47. Nosakot fonda maksimālo RP vērtības limitu, sabiedrība ievēro riska pārvaldīšanas procesa ietvaros attiecīgi katra fonda riska profilam noteiktos iekšējos limitus. Sabiedrība izstrādā, ievieš un uztur dokumentētu procedūru, kas nodrošina šo limitu aktualizēšanu, ievērošanu un kontroli.

48. Lai nodrošinātu konsekvensi starp RP vērtības ierobežojumu un definēto riska profilu, sabiedrība ievēro piesardzības principu, nosakot zemāku fonda RP vērtības limitu nekā šajos noteikumos paredzētais maksimālais apmērs.

49. Sabiedrība tiesību aktos dokumentē RP vērtības metodi un tās piemērošanas procesu.

50. Sabiedrība nodrošina, ka RP vērtības aprēķinā un iekšējos RP vērtības limitos ir iekļauts arī risks, kas izriet no fonda ieguldījumu portfeļa efektīvas vadības nodrošināšanai noslēgtajiem darījumiem.

4.2. Relatīvās RP vērtības metode

51. Fonda kopējo risku saskaņā ar relatīvās RP vērtības metodi aprēķina šādi:

51.1. aprēķina RP vērtību fonda ieguldījumu portfelim, kurā iekļauti AF instrumenti;

51.2. aprēķina atsauces ieguldījumu portfeļa RP vērtību.

52. Sabiedrība pārbauda, vai ieguldījumu portfeļa RP vērtība nepārsniedz atsauces ieguldījumu portfeļa RP vērtību vairāk kā divas reizes, ievērojot formulu:

$$\frac{\text{ieguldījumu portfeļa RPV} - \text{atsauces ieguldījumu portfeļa RPV}}{\text{atsauces ieguldījumu portfeļa RPV}} \times 100 \leq 100\%.$$

53. Nosakot atsauces ieguldījumu portfeļa RP vērtību, ievēro šādus nosacījumus:
- 53.1. atsauces ieguldījumu portfelim jābūt bez sviras finansējuma un AF instrumentiem. Pieļaujami šādi izņēmumi:
- 53.1.1. fonds, kurš izmanto garo vai īso pozīciju ieguldījumu stratēģiju, var izvēlēties atsauces ieguldījumu portfeli ar iekļautiem AF instrumentiem, kas izmantoti, lai būtu iespējams iegūt īsās riska pozīcijas;
- 53.1.2. fonds, kura prospektā paredzēta ieguldījumu portfeļa valūtas kursa svārstību ierobežošana, atsauces ieguldījumu portfeli var iekļaut arī tādu indeksu, kura valūtas kursa risks ir ierobežots;
- 53.2. atsauces ieguldījumu portfeļa riska profils atbilst fonda ieguldījumu mērķim, ieguldījumu politikai un ieguldījumu ierobežojumiem;
- 53.3. sabiedrība riska pārvaldīšanas sistēmas tiesību aktos dokumentē atsauces ieguldījumu portfeļa izveidošanai un aktualizēšanai, tai skaitā sastāva noteikšanai, nepieciešamās procedūras un piemērošanas procesus.

54. Relatīvās RP vērtības metodi nedrīkst lietot, ja riska vai ienesīguma profils bieži mainās vai atsauces ieguldījumu portfeļa sastāvu nevar konsekventi definēt.

4.3. Absolūtās RP vērtības metode

55. Absolūtā RP vērtība ir fonda RP vērtība, kuru izsaka procentos no neto aktīvu vērtības.

56. Izmantojot absolūtās RP vērtības metodi, tiek noteikta maksimāli pieļaujamā RP vērtības attiecība pret fonda neto aktīvu vērtību.

4.4. Minimālās kvantitatīvās prasības RP vērtības metodes izmantošanai

57. Absolūto un relatīvo RP vērtību sabiedrība aprēķina atbilstoši šādiem minimālajiem kvantitatīvajiem parametriem:

- 57.1. tiek piemērots 99 procentu vienpusējs ticamības intervāls;
- 57.2. pozīciju turēšanas periods ir pielīdzināms vienam mēnesim (20 darba dienām);
- 57.3. riska faktoriem pastāv vismaz vienu gadu (250 darba dienas) ilgs vēsturisks novērošanas periods, izņemot gadījumus, kad īsāku novērošanas periodu attaisno ievērojamas izmaiņas cenu svārstībās (piemēram, ārkārtēji tirgus apstākļi);
- 57.4. visa datu kopa tiek aktualizēta ne retāk kā reizi ceturksnī (biežāk, ja ir ievērojamas cenu svārstības);
- 57.5. RP vērtības aprēķins tiek veikts vismaz vienu reizi darba dienā.

58. Ticamības intervāls vai pozīciju turēšanas periods var atšķirties no šo noteikumu 57.1. un 57.2. apakšpunktā noteiktajiem, bet nedrīkst būt attiecīgi zemāks par 95 procentiem vai pārsniegt vienu mēnesi (20 darba dienas).

59. Fondam, kas lieto absolūtās RP vērtības metodi un izmanto no šo noteikumu 57. punktā minētajiem parametriem atšķirīgus aprēķina parametrus, ir jāveic korekcijas šo noteikumu 9. punktā minētās absolūtās RP vērtības maksimālajā apmērā (20 procentu). Korekciju drīkst veikt tikai ar pieņēmumu par normālo sadalījumu ar neatkarīgu un identisku riska faktoru ienesīguma sadalījumu, atsaucoties uz normālā sadalījuma kvantilēm un laikposma kvadrātsakni.

60. Korekciju, izmantojot citu ticamības intervālu un atšķirīgu turēšanas periodu, absolūtās RP vērtības maksimālajam apmēram veic, ievērojot turpmāk noteiktās prasības:
60.1. lietojot citu ticamības intervālu, ņem vērā šādas normālā sadalījuma kvantiles:

Ticamības intervāls (procentos)	Normālā sadalījuma koeficients
99.0	2.326
97.5	1.96
95.0	1.645

Pieņemot, ka tiek izmantots y procentu ticamības intervāls (20 darba dienu turēšanas periodam), iepriekš minētais 20 procentu absolūtās RP vērtības maksimālais apmērs (x procentu jeb 99 procentu ticamības intervālam) tiek koriģēts, izmantojot šādu formulu:

$$RPV(y\%) \approx \frac{koef(y\%)}{koef(x\%)} \times RPV(x\%);$$

60.2. lietojot citu turēšanas periodu, kas ir x darba dienas, ar 99 procentu ticamības intervālu, absolūtās RP vērtības maksimālo apmēru (20 procentu) ar turēšanas periodu, kas ir t darba dienas (tas ir, 20), koriģē, izmantojot šādu formulu:

$$RPV(n \text{ dienas}) \approx \frac{\sqrt{n}}{\sqrt{t}} \times RPV(t \text{ dienas});$$

60.3. lietojot gan citu ticamības intervālu (y procenti), gan citu turēšanas periodu (x dienas), absolūtās RP vērtības maksimālo 20 procentu apmēru (ar x procentu (tas ir, 99 procentu) ticamības intervālu un t darba dienu (tas ir, 20) turēšanas periodu) koriģē, izmantojot šādu formulu:

$$RPV(y\%, n \text{ dienas}) \approx \frac{koef(y\%)}{koef(x\%)} \times \frac{\sqrt{n}}{\sqrt{t}} \times RPV(x\%, t \text{ dienas}).$$

4.5. Prasības RP vērtības modelim

61. Lai RP vērtības modeli varētu izmantot fonda kopējā riska aprēķināšanai, tajā jābūt ņemtam vērā vispārējam tirgus riskam un, ja iespējams, idiosinkrātiskajam riskam. Gadījuma vai saistību nepildīšanas risku, kas izriet no fonda veiktajiem ieguldījumiem, ņem vērā vismaz stresa testu programmā.

62. Sabiedrība nodrošina, ka attiecīgajam fondam tiek izvēlēts vispiemērotākais RP vērtības modelis, ņemot vērā fonda ieguldījumu mērķi, stratēģiju, kā arī izmantoto finanšu instrumentu veidu un sarežģītību.

63. Sabiedrība RP vērtības modelī ietver un mēra visus ar ieguldījumiem saistītos riskus, ievērojot, ka:

63.1. RP vērtības aprēķinā ir iekļautas visas fonda ieguldījumu portfeļa pozīcijas;

63.2. RP vērtības modelis aptver visus būtiskos tirgus riskus, kas saistīti ar ieguldījumu portfeli esošajām pozīcijām, un īpaši specifiskos riskus, kas saistīti ar AF instrumentiem. Šim nolūkam RP vērtības modelī ietver visus riska faktoros, kuru ietekme uz ieguldījumu portfeļa vērtību ir nozīmīga;

63.3. RP vērtības mērīšanai izmantotie kvantitatīvie modeļi (cenu noteikšanas metodes, svārstīguma un korelāciju aplēses un tamlīdzīgi) nodrošina augstu precizitāti;

63.4. ir nodrošināta visu RP vērtības modeļos izmantoto datu avotu konsekvence, savlaicīgums un drošums, ietverot arī šo datu avotu neatkarības pārbaudi.

4.6. Atpakālejošās pārbaudes

64. Sabiedrība novērtē fonda RP vērtības modeļa precizitāti un darbības rezultātus (prognozēto riska mērījumu atbilstību faktiskajiem), veicot atpakālejošās pārbaudes.

65. Atpakālejošā pārbaude nodrošina, ka katrai darba dienai saskaņā ar RP vērtības modeli aprēķinātā vienas dienas RP vērtība fonda ieguldījumu portfeļa darba dienas beigu pozīcijām tiek salīdzināta ar attiecīgās darba dienas ieguldījumu portfeļa vērtības faktiskajām izmaiņām darba dienas laikā.

66. Sabiedrība veic atpakālejošās pārbaudes ne retāk kā reizi mēnesī, ņemot vērā šo noteikumu 65. punktā noteikto prasību veikt retrospektīvu salīdzināšanu par katru darba dienu.

67. Pamatojoties uz veiktajām atpakālejošajām pārbaudēm, sabiedrība konstatē un novēro vienas dienas izmaiņas fonda ieguldījumu portfeļa vērtībā, kas pārsniedz ar RP vērtības modeļa palīdzību aprēķināto atbilstošās dienas RP vērtību (turpmāk – pārsniegums) skaitu.

68. Ja atpakālejošo pārbaudu rezultāti uzrāda pārāk lielu pārsniegumu skaitu, sabiedrības pienākums ir pārskatīt RP vērtības modeli un veikt atbilstošas korekcijas.

69. Sabiedrības amatpersonas ne retāk kā reizi ceturksnī saņem informāciju par atpakālejošo pārbaudu rezultātiem, ja pārsniegumu skaits fondam pēdējo 250 darba dienu laikā ir lielāks par četriem ar 99 procentu ticamības intervālu. Informācija ietver analīzi un skaidrojumu par pārsniegumu iemesliem un ziņojumu par pasākumiem, kādi veikti modeļa precizitātes uzlabošanai.

70. Ja pārsniegumu skaits fondam pēdējo 250 darba dienu laikā ir lielāks par četriem ar 99 procentu ticamības intervālu, sabiedrība 30 dienu laikā par to informē Latvijas Banku un sniedz skaidrojumu par pārsniegumu iemesliem, kā arī par rīcību RP vērtības modeļa darbības uzlabošanai (ja tāda plānota). Ja pārsniegumu skaits fondam pēdējo 250 darba dienu laikā ir būtiski lielāks par četriem ar 99 procentu ticamības intervālu, tas ir, RP vērtības modelis nav pietiekami precīzs, Latvijas Bankai ir tiesības pieprasīt veikt nepieciešamos pasākumus RP vērtības modeļa darbības tūlītējai uzlabošanai vai piemērot stingrākas prasības fonda kopējā riska aprēķinam.

4.7. Stresa testēšana

71. Sabiedrība, izmantojot fonda kopējā riska RP vērtības metodi, nodrošina pienācīgu, visaptverošu un riskam atbilstošu stresa testēšanas procesu, ievērojot šajā apakšnodalā minētās prasības.

72. Stresa testēšanas process tiek veidots, lai mērītu katru potenciāli ievērojamu fonda ieguldījumu portfeļa vērtības samazināšanos, ko izraisa negaidītas izmaiņas attiecīgajos tirgus parametros un korelācijas faktoros, kā arī mērītu iespējamās izmaiņas attiecīgajos tirgus parametros un korelācijas faktoros, kuras var izraisīt ievērojama ieguldījumu portfeļa vērtības samazināšanās, piemēram, kad darījumu partnera pozīciju likvidēšana var izraisīt pārmaiņas tirgū.

73. Stresa testus atbilstoši integrē fonda riska pārvaldīšanas procesā. Sabiedrības amatpersonas iepazīstas ar šo testu rezultātiem un ņem tos vērā, pieņemot lēmumu par fonda līdzekļu ieguldīšanu.

74. Stresa testi aptver visus riskus, kuri var būtiski ietekmēt ieguldījumu fonda vērtību vai vērtības svārstības.

75. Stresa testi nodrošina tādu potenciālo situāciju analīzi, kad sviras finansējuma izmantošanas rezultātā fonds var tikt pakļauts būtisku zaudējumu riskam, kas potenciāli var novest pie fonda saistību nepildīšanas.

76. Stresa testēšanā koncentrējas uz tādiem riskiem, kuri parastos apstākļos nav būtiski, bet var kļūt būtiski stresa situācijās, piemēram, neparastu izmaiņu korelācijās risks, nelikvīdi tirgi saspringtos tirgus apstākļos vai ar strukturētiem finanšu instrumentiem (to ienesīgums ir atkarīgs no tādu aktīvu kopuma tirgus vērtības vai ienesīguma izmaiņām, kuros ieguldījums veikts netiešā veidā) saistītie riski saspringtos likviditātes apstākļos.

77. Stresa testus veic regulāri, ne retāk kā reizi mēnesī.

78. Stresa testus veic arī ikreiz, kad fonda ieguldījumu portfeļa vērtības vai struktūras vai arī tirgus apstākļu izmaiņu ietekmes rezultātā ir pamats uzskatīt, ka testu rezultāti būtiski atšķirsies.

79. Stresa testus veic atbilstoši fonda ieguldījumu struktūrai un tirgus apstākļiem, kādos fonds veic savu līdzekļu ieguldīšanu.

80. Stresa testēšanas process ietver skaidras un dokumentētas procedūras stresa testu izveidei, veikšanai un pastāvīgiem uzlabojumiem stresa testēšanas procesā. Saskaņā ar minētajām procedūrām katram fondam sabiedrība izstrādā savu veicamo stresa testu programmu. Sabiedrība dokumentē izvēlētajās programmas piemērotības konkrētajam fondam pamatojumu un veiktos stresa testus, to rezultātus un secinājumus, kā arī norāda iemeslus, ja paredzēts novirzīties no programmas.

81. Sabiedrība, veicot būtiskas izmaiņas izmantotajos stresa testos, vismaz pirmajā stresa testēšanas reizē pēc izmaiņām piemēro gan iepriekš izmantoto, gan jauno stresa testa metodiku, kā arī salīdzina to rezultātus.

4.8. Kvalitatīvās prasības RP vērtības metodes izmantošanai

82. RP vērtības modelis un tā rezultāti ir ikdienas riska pārvaldīšanas procesa sastāvdaļa. Sabiedrība RP vērtības modeli integrē ieguldījumu veikšanas procesā, lai fonda pārvaldnieks nodrošinātu, ka fonda riska profils tiek kontrolēts un atbilst ieguldījumu politikai un stratēģijai.

83. Sabiedrība, izmantojot RP vērtības metodi, nodrošina, ka risku kontroles funkcijas veicēja pienākumos ietilpst:

83.1. katru dienu pārbaudīt modeļa izmantošanai nepieciešamos datus, nodrošinot RP vērtības modeļa lietošanu, uzturēšanu un testēšanu;

83.2. uzraudzīt atsauces ieguldījumu portfeļa noteikšanas procesu, ja fonds izmanto relatīvās RP vērtības metodi;

83.3. veikt pastāvīgu RP vērtības modeļa pārbaudi, nodrošinot tā pielāgošanu fonda ieguldījumu portfelim;

83.4. katram fondam apstiprināt un ieviest dokumentētu RP vērtības iekšējo limitu sistēmu, ko attiecīgajam ieguldījumu portfeļa riska profilam apstiprinājusi sabiedrības valde;

83.5. novērot un kontrolēt RP vērtības ierobežojumus;

83.6. regulāri uzraudzīt sviras finansējuma apmēru;

83.7. regulāri gatavot un sniegt sabiedrības amatpersonām pārskatus par RP vērtības apmēru, kā arī veiktajām atpakaļejošajām pārbaudēm un stresa testiem;

83.8. pastāvīgi veikt un dokumentēt RP vērtības modeļa pārbaudes, kas ietver arī atpakaļejošās pārbaudes saskaņā ar šo noteikumu 4.6. apakšnodaļu, lai nodrošinātu, ka modelis ir precīzi kalibrēts un tajā izmantotie pieņēmumi ir pamatoti.

84. RP vērtības modeļa pārbaudei sabiedrība izstrādā procedūru, kurā nosaka arī to, kādos gadījumos, ņemot vērā modeļa pārbaudes rezultātus, nepieciešams modeli koriģēt.

85. Sākotnēji izstrādāto RP vērtības modeli apstiprina persona vai struktūrvienība (piemēram, iekšējais revīzijas dienests, zvērinātu revidentu komercsabiedrība vai cits šāda pakalpojuma sniedzējs), kas nav bijusi iesaistīta modeļa izstrādē un kam ir pieredze darbā ar sarežģītiem modeļiem, lai nodrošinātu, ka tas ir konceptuāli pareizs un aptver visus būtiskos riskus. Tāpat apstiprina jebkuras nozīmīgas modeļa izmaiņas, piemēram, saistībā ar jaunu ieguldījumu produktu izmantošanu fonda pārvaldīšanā, nepieciešamību uzlabot modeli, ņemot vērā atpakaļejošo pārbažu rezultātus, vai arī saistībā ar sabiedrības lēmumu ievērojami mainīt kādu no modeļa aspektiem.

86. Ja fonda kopējo risku aprēķina, izmantojot RP vērtības metodi, sviras finansējuma apmēru novēro regulāri.

87. Ņemot vērā fonda riska profilu un ieguldījumu politiku, izmantoto RP vērtības metodi un stresa testēšanas procesu papildina ar citu riska mērīšanas metodi.

4.9. Informācijas atklāšana fonda prospektā

88. Sabiedrība fonda prospektā norāda, kuru metodi izmanto fonda kopējā riska aprēķināšanai (relatīvās RP vērtības metodi vai absolūtās RP vērtības metodi).

89. Ja fonda kopējā riska aprēķināšanai izmanto RP vērtības metodi, fonda prospektā sniedz informāciju par plānoto un maksimāli iespējamo sviras finansējuma rādītāja apmēru.

90. Fonda prospektā publiskojamo sviras finansējuma rādītāju aprēķina kā izmantoto AF instrumentu nosacīto pamatvērtību summu.

91. Ja fonda kopējā riska aprēķināšanai izmanto relatīvās RP vērtības metodi, prospektā norāda atsauces ieguldījumu portfeļa noteikšanas pamatprincipus un informāciju par tajā iekļautajiem finanšu instrumentiem.

4.10. Latvijas Bankai iesniedzamā informācija

92. Par katru fondu, kura kopējā riska noteikšanai paredzēts izmantot RP vērtības metodi, sabiedrība iesniedz Latvijas Bankai informāciju par:

92.1. RP vērtības metodes ieviešanu un izmantošanu;

92.2. fonda kopējā riska un sviras finansējuma rādītāja kontroli;

92.3. RP vērtības modeļa dokumentāciju;

92.4. RP vērtības modeļa sākotnējo apstiprināšanu;

92.5. stresa testēšanu;

92.6. modeļa darbību un pastāvīgu pārbaudi.

93. Informācija par RP vērtības modeļa ieviešanu un izmantošanu ietver:

93.1. RP vērtības metodes (relatīvās vai absolūtās) izvēles pamatojumu, kurā norādīti visi apsvērumi metodes izvēlei un piemērotība attiecīgā fonda darbībai;

93.2. informāciju par apstiprināto fonda RP vērtības modeli, iekšējo RP vērtības limitu sistēmu, sviras finansējuma rādītāja apmēru un procedūru to novērošanai un kontrolei;

93.3. informāciju par kontaktpersonu (vārds, uzvārds, tālruņa numurs, e-pasta adrese) jautājumos par RP vērtības metodes ieviešanu un izmantošanu.

94. Informācija par fonda kopējā riska un sviras finansējuma rādītāja kontroles organizāciju ietver:

94.1. sabiedrības amatpersonas, kas iesaistīta risku pārvaldīšanas procesā, pienākumu aprakstu;

94.2. RP vērtības modeļa ieviešanas, lietošanas un apstiprināšanas procesa, kā arī sviras finansējuma rādītāja apmēra novērošanas aprakstu (arī tad, ja risku kontroles funkcija nodota citai personai).

95. Informācija par RP vērtības modeļa dokumentāciju ietver:

95.1. modelī izmantoto datu un datu avotu aprakstu;

95.2. informāciju par datu vākšanu un glabāšanu, datu avotu konsekvences, savlaicīguma, drošuma un neatkarīguma pārbaudi;

95.3. modeļa metodoloģijas aprakstu un izvēles pamatojumu;

95.4. informāciju par riska faktoriem, kurus aptver modelis;

95.5. RP vērtības modelī izmantoto parametru (turēšanas periods, ticamības intervāls un tamlīdzīgi), pieņēmumu, aplēšu, ierobežojumu, kā arī kvantitatīvo metožu (cenu noteikšanas metodes, svārstīguma un korelāciju aplēses un citas) aprakstu;

95.6. pamatojumu, ja paredzēta tādu parametru izmantošana, kuri atšķiras no šo noteikumu 57. punktā minētajiem, lietojot absolūtās RP vērtības metodes;

95.7. atsauces portfeļa noteikšanas aprakstu, izmantojot relatīvās RP vērtības metodes;

95.8. aprakstu par nosacījumiem, kuriem pastāvot modelis darbojas precīzi.

96. Informācija par modeļa sākotnējo apstiprināšanu ietver:

96.1. ziņas par personu vai struktūrvienību, kas veikusi modeļa sākotnējo apstiprināšanu (vārds, uzvārds vai firma, apliecinājums, ka personai ir nepieciešamā kompetence un pieredze darbā ar sarežģītiem modeļiem);

96.2. struktūrvienības vai personas, kas iesaistīta RP vērtības modeļa sākotnējā apstiprināšanā, neatkarības izvērtējumu;

96.3. sagatavotā modeļa sākotnējā apstiprinājuma slēdzienu.

97. Informācija par stresa testēšanu ietver:

97.1. stresa testēšanas procesa aprakstu;

97.2. stresa testu veikšanas procedūru un stresa testu programmas aprakstu;

97.3. informāciju par veiktajiem stresa testiem un to rezultātiem.

98. Informācija par RP vērtības modeļa darbību un pastāvīgu apstiprināšanu ietver:

98.1. modeļa ieviešanas un praktiskas lietošanas procesa un ar to saistīto risku kontroles funkcijas pienākumu aprakstu;

98.2. informāciju par RP vērtības modeļa darbības precizitāti un rezultātiem (tas ir, prognozēto riska mērījumu atbilstību faktiskajiem mērījumiem);

98.3. sabiedrības izmantotās atpakaļejošās pārbaudes metodes aprakstu un veikto pārbažu rezultātu analīzi, ietverot informāciju par atpakaļejošajās pārbaudēs konstatēto pārsniegumu skaitu pēdējo 250 darba dienu laikā;

98.4. pastāvīgas modeļa apstiprināšanas procesa aprakstu.

5. Riska darījumu apmēra ar darījumu partneri aprēķināšana

99. Riska darījumu apmēru ar darījumu partneri aprēķina, summējot pozitīvās ar attiecīgo darījumu partneri noslēgto AF instrumentu darījumu tirgus vērtības. Riska darījumu apmērs ar darījumu partneri – kredītiestādi – nedrīkst pārsniegt 10 procentus, bet ar ieguldījumu brokeru sabiedrību – 5 procentus no fonda aktīviem.

100. Sabiedrība var piemērot savstarpējo prasījumu līgumisko ieskaitu par noslēgtajiem AF instrumentu darījumiem ar vienu un to pašu darījumu partneri, ja darījumi ietverti tiesiski īstenojamā divpusējā savstarpējā ieskaita līgumā un ievērotas Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija regulas (ES) Nr. 575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm, un ar ko groza regulu (ES) Nr. 648/2012 295., 296. un 297. pantā noteiktās prasības, ciktāl tās ir attiecināmas uz sabiedrības darbību. Savstarpējo prasību līgumisko ieskaitu drīkst piemērot vienīgi ar darījumu partneri noslēgtajiem regulētā tirgū netirgotu AF instrumentu darījumiem.

101. Riska darījumu apmēram ar darījumu partneri pieskaita darījumu partnerim fonda vārdā nodoto nodrošinājumu.

102. Aprēķinot riska darījumu apmēru ar darījumu partneri, ņem vērā fonda darījumu partnerim samaksāto sākotnējo drošības rezervi un fonda prasības par mainīgo drošības rezervi, kas ir saistīta ar regulētā tirgū tirgotiem AF instrumentiem vai regulētā tirgū netirgotiem AF instrumentiem, izņemot gadījumus, kad sabiedrība ir veikusi izpēti un guvusi pārliecību, ka ir tiesiski nodrošināta klientu iemaksātās naudas šķirta turēšana no darījumu partnera mantas vai nodrošināta līdzvērtīga klientu līdzekļu aizsardzība darījumu partnera maksātspējas gadījumā.

6. Darījumu koncentrācijas risks

103. Sabiedrība, lai ievērotu Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 66. pantā noteiktos ieguldījumu ierobežojumus, aprēķinot darījumu koncentrācijas riska apmēru ar vienu emitentu vai darījumu partneri, ņem vērā:

103.1. fonda ieguldījumu portfelī esošo šā emitenta emitēto pārvedamo vērtspapīru uzskaites vērtību;

103.2. noguldījuma pamatsummu, ja šā darījuma partneris ir kredītiestāde;

103.3. AF instrumentu, tai skaitā ietvērto AF instrumentu, bāzes aktīva riska vērtību, ja AF instrumenta bāzes aktīvu ir emitējis šis emitents vai darījumu partneris;

103.4. riska darījumu apmēru ar šo darījumu partneri;

103.5. neto riska darījumu ar šo darījumu partneri vērtību, veicot akciju aizdošanas darījumu vai pārdošanas ar atpirkšanu darījumu.

104. Noguldījuma pamatsumma ir kredītiestādes kontos pārskata datumā esošie naudas līdzekļi, kas kredītiestādei ir jāatmaksā fondam saskaņā ar līguma noteikumiem. Noguldījumu pamatsummu veido visu termiņnoguldījumu un prasību pēc pieprasījuma (izņemot prasības pēc pieprasījuma turētājbankā) uzskaites vērtību kopsumma, ko samazina par uzkrāto procentu summu, ja līgums neparedz uzkrāto procentu izmaksu tā pirmstermiņa izbeigšanas gadījumā.

105. AF instrumenta bāzes aktīva riska vērtību, ja AF instrumenta bāzes aktīvu ir emitējis emitents vai darījumu partneris, kura darījumu koncentrāciju sabiedrība nosaka, aprēķina

saskaņā ar saistību metodi atbilstoši šo noteikumu 3. nodaļā noteiktajām prasībām neatkarīgi no tā, kādu metodi sabiedrība izmanto fonda kopējā riska aprēķināšanai.

106. Ja AF instrumenta bāzes aktīva sastāvā ir vairāki vērtspapīri (piemēram, vērtspapīru indekss), katram AF instrumenta bāzes aktīva sastāvā esošajam vērtspapīram riska vērtību nosaka atsevišķi.

107. Aprēķinot darījumu ar emitentu vai darījumu partneri apmēru, ņem vērā arī AF instrumenta bāzes aktīva sastāvā esošā šā emitenta vērtspapīra riska vērtību, kas ir tirgus vērtība (saskaņā ar saistību metodi) vai maksimāli iespējamo zaudējumu vērtība emitenta saistību nepildīšanas gadījumā, ja šāda pieceja ir piesardzīgāka.

108. Riska darījumu apmēru ar darījumu partneri aprēķina atbilstoši šo noteikumu 5. nodaļā noteiktajām prasībām.

109. Akciju aizdošanas darījuma vai vērtspapīru pārdošanas ar atpirkšanu darījuma gadījumā darījumu partnera neto riska vērtību veido pārdoto vai aizdoto aktīvu uzskaites vērtības un saņemtā nodrošinājuma uzskaites vērtības starpība.

110. Atkāpjoties no šo noteikumu 106. punktā noteiktajām prasībām, AF instrumenta bāzes aktīva sastāvā esošo vērtspapīru riska vērtības drīkst neiekļaut darījumu ar vienu emitentu vai darījumu partneri apmēra aprēķinā, ja AF instrumenta bāzes aktīva sastāvā ir vērtspapīru indekss, kuru veido Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumam atbilstošie ieguldījumu objekti un kura struktūra atbilst tam diversifikācijas līmenim, kāds noteikts Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 66. panta 1.¹ un 1.² daļā.

111. Ja finanšu instrumentā ietvertais AF instruments paredz apmainīt esošo finanšu instrumentu pret citu tā paša emitenta emitētu finanšu instrumentu, aprēķinā iekļauj lielāko no šādām vērtībām: bāzes aktīva tirgus vērtību vai vērtspapīra vai naudas tirgus instrumenta tirgus vērtību.

7. Noslēguma jautājums

112. Atzīt par spēku zaudējušiem Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2020. gada 1. septembra normatīvos noteikumus Nr. 147 "Fonda kopējā riska un riska darījumu apmēra ar darījumu partneri aprēķināšanas normatīvie noteikumi" (Latvijas Vēstnesis, 2020, Nr. 177).

Informatīva atsauce uz Eiropas Savienības direktīvu

Noteikumos iekļautas tiesību normas, kas izriet no Komisijas 2010. gada 1. jūlija direktīvas 2010/43/ES, ar ko īsteno Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2009/65/EK attiecībā uz organizatoriskajām prasībām, interešu konfliktiem, profesionālo ētiku, riska pārvaldību un starp depozitāriju un pārvaldības sabiedrību noslēdzamās vienošanās saturu.

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Latvijas Bankas prezidents

M. Kazāks